।। सार्थ श्री गुरुगीता ।।

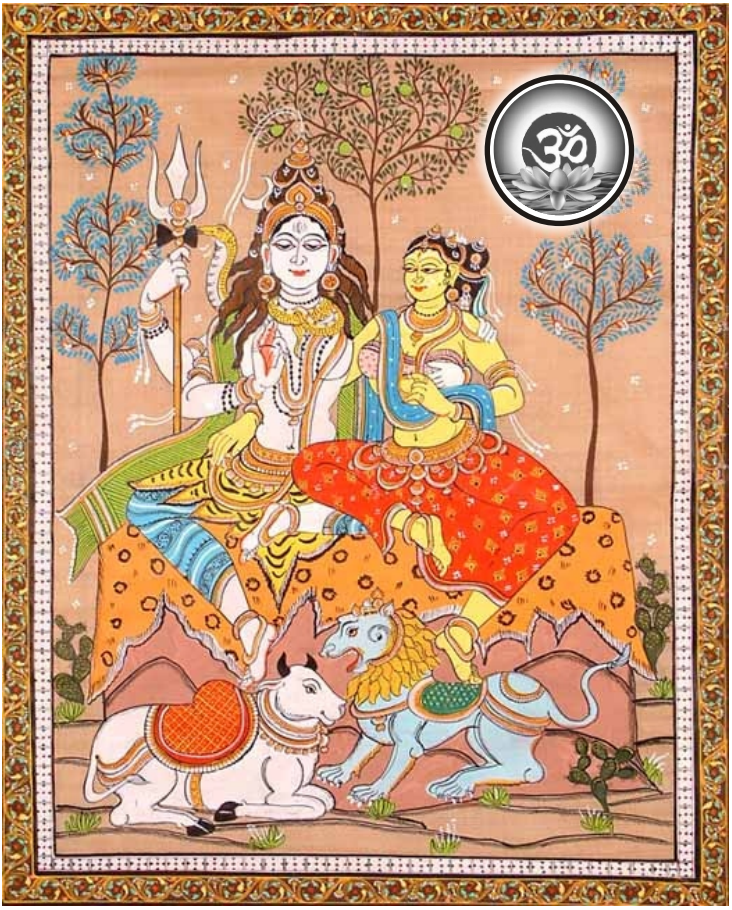

Published By:

Vinayanand Charitable Home India 416203

Kaivalya, 924/30, Vishalnagar, **HUPARI.** Dist. Kolhapur.(MS)

FWP : 98905 -20365 , Mob. 94 - 2323 -1625

www.vchindia.com , Email : vchindia@gmail.com

समन्वय से समाधि

शुध्द, स्थिर, व्यापक आणि परिपूर्ण म्हणजे परमार्थ.

।। ओम् नमो शिवा ।।

।। श्री सद्‌गुरु निरंजन महाराज प्रसन्न ।।

श्रीजगद्‌गुरु भगवान श्रीशंकर आणि जगन्माता पार्वतीदेवी ह्यांचा सिध्द-साधक स्वरुपातील, जगाला मोक्षाचा मार्ग सुलभपणे समजावून दिलेला संवाद म्हणजे श्रीगुरुगीता. सार्थ श्री गुरुगीता या पवित्र ग्रंथाचे गुरुपौर्णिमेनिमित्त प्रकाशन करताना आनंद होत आहे. कारण स्वतः भगवान म्हणतात

श्रीनाथादिगुरुत्रयं गणपतिं पीठत्रयं भैरवं,
सिध्दौघं बटुकत्रयं पदयुगं दूतीत्रयं शांभवम् ।
वीरेशाष्टचतुष्कषष्टिनवकं वीरावलीपञ्चकं,
श्रीमन्मालिनिमंत्रराजसहितं वन्दे गुरोर्मण्डलम् ।। गुरुगीता- 52।।

श्रीगुरुदेव, परमगुरुदेव आणि परात्परगुरुदेवस्वरुप श्रीनाथादि तीन गुरुदेवांना, जगाला कारणभूत असलेल्या गणपतीला, उडीयान जालंधर आणि मूलाधारपीठ या तीन आधारमंचकांना, आत्मस्वरुप भैरवाला, सिध्दांच्या समुदायाला, वामदेव,सनत्कुमार आणि शुकदेव या तीन बटूंना, पूर्णपद आणि सिध्दपद या दोन पदांना, शिवदूती, चामुण्डा व काली या तीन दूती म्हणजे सेविकांना, शांभवी दीक्षा देणा-या शंभुस्वरुप असलेल्या, जाती, लज्जा, कुल, अभिमान, देहाहंकार, आधीव्याधी, ज्ञानमय, पापपुण्यादि आठ विकारपाशांनी बध्द जीवाला, वीरेश स्वरुप असलेल्या, चौसष्ट प्रकारच्या मंत्रांना रचणा-या, नवमातृकास्वरुप ब्रह्मा, विष्णु, महेश, शिव व शिवस्वरुप पाच वीरांच्या रांगेला, सर्व मलांची शुध्दी करुन सर्व जीवांना स्वयंप्रकाश बनविणा-या श्रीमालिनीस्वरुप, गुरु अशा दोन अक्षरांनी युक्त आहे, ज्याने कुंडलिनी शांभवी दीक्षाद्वारा आपल्या शरणागत साधकांच्या अंतरी प्रवेश केलेला आहे अशा श्रीगुरुदेवांच्या मंडलाला मी नमस्कार करतो. असा उल्लेख आढळतो आणि वर नमुद केले प्रमाणे शाम्भवी दिक्षेबाबत दर्शन, स्पर्शन व संभाषनाने अनुभव देणारे सद्‌गुरु श्री निरंजन महाराज आम्हा सर्वांना लाभले हे महद्‌भाग्य होय. साधकानी गुरुमुखातून सार्थ श्री गुरुगीता या ग्रंथाचे श्रवण करुन जीवन कृतार्थ करुन घ्यावे हि सद्‌गुरु चरणी विनम्र प्रार्थना

आषाढ शु।। 15 शके 1932 रविवार दिनांक 25-07-2010

आपला विनम्र

विनयानंद 094-2323-1625
स्थळः- श्री सद्‌गुरु निरंजन महाराज आश्रम मौजे वडगाव
जिल्हा कोल्हापूर फोन नं.094203-35748

भगवान श्रीशंकर आणि पार्वतीदेवी ह्यांचा
सिध्द-साधक स्वरुपातील संवाद
श्री गुरुगीता
सूत उवाच।
कैलासशिखरे रम्ये, भक्तिसंधान-नायकम् ।
प्रणम्य पार्वती भक्त्या, शंकरं पर्युपृच्छत ।।1।।

रम्य अशा कैलास शिखरावर, भक्तीचे साधन सांगण्यात कुशल असलेल्या श्रीशंकराला (भगवान शिवाला) भक्तिपूर्वक नमस्कार करुन मोठ्या भक्तिभावाने पार्वतीने प्रश्न विचारला.

श्रीदेव्युवाच ।
ॐ नमो देवदेवेश, परात्पर जगद्गुरो ।
सदाशिव महादेव, गुरुदीक्षां प्रदेहि मे ।।2।।

पार्वतीदेवी म्हणाली, हे देवांच्या देवा, परात्पर म्हणजे महानाहून महान अशा सद्गुरो, तुला प्रणाम। सदा कल्याणप्रद शिवा, सर्व स्थळ, काळ व्यापून असणा-या महादेवा, मला गुरुदीक्षा द्यावी.

केन मार्गेन भो स्वामिन्, देही ब्रह्ममयो भवेत् ।
त्वं कृपां कुरु मे स्वामिन्, नमामि चरणौ तव ।।3।।

हे स्वामिन्, देहधारी असूनही कोणत्या मार्गाने गेले असता ब्रह्ममय होता येईल ते कृपा करुन सांगावे. हे स्वामी, हे गुरुदेव, मी आपल्या चरणांवर मस्तक ठेवून नमस्कार करते.

ईश्वर उवाच ।
ममरुपासि देवि त्वं, त्वत्प्रीत्यर्थं वदाम्यहम् ।
लोकोपकारकः प्रश्नो, न केनापि कृतः पुरा ।।4।।

हे देवि, तू माझेच दिव्य रुप, स्वरुप आहेस. तू प्रसन्न व्हावीस म्हणून सांगतो. सर्व लोकांना उपकारक असा हा प्रश्न पूर्वी कोणीही केला नाही.

दुर्लभं त्रिषु लोकेषु, तच्छृणुष्व वदाम्यहम् ।
गुरुं विना ब्रह्म नान्यत्, सत्यं सत्यं वरानने ।।5।।

हे श्रेष्ठ पार्वती । तिन्ही लोकांत दुर्लभ असे गुरुतत्व मी सांगतो ते ऐक. श्रीगुरुच सदोदित ब्रह्म होय. श्रीगुरुशिवाय दुसरे ब्रह्म नाही. हे सत्य मी तुला द्विरुक्तीने सांगतो.

वेदशास्त्रपुराणानि इतिहासादिकानि च ।
मंत्रयंत्रादिविद्याश्च, स्मृतिरुच्चाटनादिकम् ।।6।।

वेदशास्त्रे, पुराणे, इतिहास इ।।. तसेच मंत्रयंत्रादि विद्या, स्मृतिउच्चाटन,तीर्थ, व्रत, तप साधना कितीही घडली तरी

संसारबंधनातून मुक्तता होत नाही.

शैवशाक्तागमादीनि, अन्यानि विविधानि च ।
अपभ्रंशकराणीसह, जीवांना भ्रांतचेतसाम् ।।7।।

शैव, शाक्त, शास्त्रे आणि इतर विविध पंथ, चित्तभ्रांत जीवांना चुकीचा समज गैरसमज करुन देण्यास मात्र कारणीभूत होतात.

यज्ञो व्रतं तपो दानं, जपरतीर्थं तथैव च ।
गुरुतत्वमविज्ञाय, मूढास्ते चरते जनाः ।।8।।

यज्ञ, व्रत, तपश्चर्या, दानधर्म, जप, तीर्थयात्रा करणारे लोक जोवर गुरुतत्व जाणत नाहीत तोपर्यंत मूर्खासारखे भटकतात, वागतात.

गुरुबुध्दयात्मनो नान्यत् सत्यं सत्यं न संशयः ।
तल्लाभार्थ प्रयत्नस्तु, कर्तव्यो हि मनीषिभिः।।9।।

ज्ञानस्वरुप आत्म्याहून श्रीगुरु भिन्न नाही. गुरुविषयी पूज्य बुध्दी, श्रध्दा असली की मग गुरुभक्ताला दुसरे काही कर्तव्य नाही, हे अगदी खरे (द्विवार सत्य) होय.

गूढविद्या जगन्माया, देहे चाज्ञानसंभवा ।
उदयः स्वप्रकाशेन, गुरुशब्देन कथ्यते ।।10।।

ह्या देहात अज्ञानाने उत्पन्न झालेली जगन्माया गुप्त विद्येच्या रुपात राहते. आत्मप्रकाश वा आत्मविकासाने ज्ञानाचा उदय होतो. गुरु शब्दाने तो उदय दर्शविला जातो. सद्गुरु स्वयंप्रकाशी असतो.

सर्वपापविशुध्दात्मा, श्रीगुरोः पादसेवनात् ।
देही ब्रह्म भवेद्यस्मात्, तत्कृपार्थं वदाभि ते ।।11।।

श्रीगुरुचरणाच्या सेवेने अंतःकरण सर्व पापांपासून शुध्द होऊन जाते. त्यामुळे देहधारी जीव ब्रह्मरुप बनतो. त्या गुरुकृपेचे तत्व, तुझ्यावर गुरुकृपा व्हावी म्हणून मी तुला कथन करतो.

गुरुपादांबुजं स्मृत्वा, जलं शिरसि धारयेत् ।
सर्वतीर्थावगाहस्य, संप्राप्नोति फलं नरः ।।12।।

श्रीगुरुचरणकमलांचे स्मरण करुन मस्तकावर पाणी ओतले असता म्हणजेच स्नान केले असता (चरणतीर्थ मस्तकी धारण केल्यास),सर्व तीर्थांमध्ये स्नान केल्याचे पुण्यफल साधकाला मिळते.
सद्गुरुचरणतीर्थ निरंतर सर्व तीर्थांचे माहेर होय.

शोषणं पादपंकस्य, दीपनं ज्ञानतेजसामं ।
गुरुपादोदकं सम्यक्, संसारार्णवतारकम् ।।13।।

श्रीगुरुचरणतीर्थ पापरुपी चिखलाला सुकविणारे, पापहारक आहे. ज्ञानरुपी तेजाला उज्ध्वल, अधिक प्रकाशित करणारे, ज्ञानवर्धक आहे. संसारसागरातून पार करणारे तारक आहे.

अज्ञानमूलहरणं, जन्मकर्मनिवारणम् ।
ज्ञानवैराग्यसिध्द्यर्थं, गुरुपादोदकं पिबेत् ।।14।।

समूळ अज्ञान दूर करणारे, जन्म आणि कर्म ह्यांचे निवारण करणारे हे गुरुपादोदक, श्रीगुरुचरणतीर्थ, ज्ञान आणि वैराग्यप्राप्तीसाठी प्राशन करावे.

गुरोः पादोदकं पीत्वा, गुरोरुच्छिष्टभोजनम् ।
गुरुमूर्तेः सदा ध्यानं, गुरुमंत्रं सदा जपेत् ।।15।।

गुरुचरणतीर्थ प्राशन करुन, श्रीगुरुआज्ञापालन हेच उच्छिष्ट भोजन मानून, श्रीगुरुमूर्तीचे अंतरी सदैव ध्यान करीत, गुरुने दिलेल्या मंत्राचा सदा जप करावा.

काशीक्षेत्रं तन्निवासो, जान्हवी चरणोदकम् ।
गुरुर्विश्वेश्वरः साक्षात्, तारकं ब्रह्म निश्चितम् ।।16।।

श्रीगुरुचे निवासस्थान म्हणजेच काशीक्षेत्र, चरणतीर्थ म्हणजेच गंगा, श्रीगुरु म्हणजेच प्रत्यक्ष श्रीविश्वेश्वर समजावेत, श्रीगुरुच मानवाला तारणारे निश्चित ब्रह्मस्वरुपच होत.

गुरोः पादोदकं यत्तु, गयाऽसौ सोऽक्षयो वटः ।
तीर्थराजः प्रयागश्च, गुरुमूर्ते नमो नमः ।।17।।

श्रीगुरुचे चरणतीर्थ हेच प्रत्यक्षात गयातीर्थ होय. गुरुच जणु गयेचा चिरंतन वटवृक्ष होय. सर्व तीर्थात जे प्रमुख प्रयाग तीर्थ ते गुरुच होय. अशा महान गुरुमूर्तीला द्विवार नमस्कार असो.

गुरुमूर्ति स्मरेन्नित्यं, गुरुनाम सदा जपेत् ।
गुरोराज्ञां पकुर्वीत, गुरोरन्यन्न भावयेत् ।।18।।

श्रीगुरुमूर्तीचे नित्य स्मरण करावे, गुरुनामाचा सदा जप करावा, श्रीगुरुची आज्ञा मनःपूर्वक कटाक्षाने पाळावी, गुरुखेरीज मनात अन्य भावभावना ठेवू नये.

गुरुवक्त्रस्थितं ब्रह्म, प्राप्यते तत्प्रसादतः ।
गुरोर्ध्यानं सदा कुर्यात्, कुलस्त्री स्वपतेर्यथा ।।19।।

गुरु ब्रह्मरुप होय. गुरुमुखस्थित ब्रह्म हे गुरुच्या कृपेनेच प्राप्त होते. म्हणून कुलीन स्त्री ज्याप्रमाणे आपल्या पतीचे चिंतन करते त्याप्रमाणे श्रीगुरुचे ध्यान, चिंतन सदा करावे.

स्वाश्रमं च स्वजातिं च, स्वकीर्तिपुष्टिवर्धनम् ।
एतत्सर्व परित्यज्य, गुरोरन्यन्न भावयेत् ।।20।।

आपले घरदार, आपली जात, कुळ, वंशाभिमान, आपली कीर्ति, वैभव, कला, विद्या, धन इ. वृध्दीचा लोभ, हाव, आसक्ति सोडून देऊन केवळ गुरुशिवाय इतर कोठेही कशावरही भावना ठेवू नये. एकमेव गुरुच

भजावा. गुरुचेच ध्यान करावे.

अनन्याश्चिन्तयन्तो मां, सुलभं परमं पदम् ।
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन, गुरोराराधनं कुरु ।।21।।

अनन्यभावाने, एकनिष्ठेने जे कोणी शिवरुप गुरुचे चिंतन करतात त्यांना परम पद सुलभ आहे. म्हणून सर्व प्रकारे प्रयत्न करुन श्रीगुरुची आराधना, भक्ती करावी.

त्रैलोक्यस्फुटवक्तारो, देवाद्यसुरपन्नगाः ।
गुरुवक्त्रस्थिता विद्या, गुरुभक्त्या तु लभ्यते ।।22।।

त्रैलोक्यात स्पष्टवक्ते, देवादिक, दैत्य, असुर आणि पन्नग म्हणजे नाग, सर्प इ. असले तरी गुरुमुखी असलेली विद्या गुरुभक्तीशिवाय प्राप्त होत नाही.

गुकारस्त्वन्धकारश्च, रुकारस्तेज उच्यते ।
अज्ञानग्रासकं ब्रह्म, गुरुरेव न संशयः ।।23।।

गु शब्दाचा अर्थ अज्ञानांधःकार होय. आणि रु शब्दाचा अर्थ ज्ञानप्रकाश, तेज होय. अज्ञानाचा नाश करणारे सगुण ब्रह्म गुरुच होत ह्यात मुळीच संशय नाही.

गुकारः प्रथमो वर्णो, मायादिगुणभासकः ।
रुकारो द्वितीयो ब्रह्म, मायाभ्रान्तिविनाशनम् ।।24।।

गुकार हा पहिला वर्ण मायादि गुण प्रगट करणारा आहे. दुसरा जो रुकार तो ब्रह्माचे द्योतक असून मायानिर्मित भ्रमनिरसन करणारा होय.

एवं गुरुपदं श्रेष्ठं, देवानामपि दुर्लभम् ।
हाहाहूहूगणैश्चैव, गन्धर्वैश्च प्रपूज्यते ।।25।।

अशा प्रकारे गुरुचरण श्रेष्ठ होत. देवानांही ते दुर्लभ आहेत. हाहाहूहू नावाच्या प्रमुख गंधर्वाकडून हे गुरुचरण, गुरुपद एकनिष्ठेने पूजिले जाते.

ध्रुवं तेषां च सर्वेषां, नास्ति तत्वं गुरोः परम् ।
आसनं शयनं वस्त्रं, भूषणं वाहनादिकम् ।।26।।
साधकेन प्रदातव्यं, गुरुसंतोषकारकम् ।
गुरोराराधनं कार्यं, स्वजीवित्वं निवेदयेत् ।।27।।

खरोखर शाश्वत, सर्वात, सर्वदाही गुरुहून श्रेष्ठ दुसरे तत्व नाही. म्हणून जेणेकरुन गुरु संतुष्ट होईल असे आसन, शयन, वस्त्र, भूषण, वाहन इ. गुरुला अर्पण करावीत. श्रीगुरुची आराधना करावी. आपले सर्व जीवितच गुरुला समर्पण करावे. साधकाने गुरुकार्यासाठी आपले तनमनधनासहित संपूर्ण जीवितच समर्पण करावे.

कर्मणा मनसा वाचा, नित्यमाराधयेद्गुरुम् ।

दीर्घदण्डं नमस्कृत्य, निर्लज्जो गुरुसन्निधौ ।।28।।

आचरणाने, मनाने, वाणीने सदैव गुरुची आराधना करावी. गुरुच्या समोर सर्व लाजलज्जा, लोकेषपणा बाजूला ठेवून दीर्घ साष्टांग दंडवत, प्रणाम करावा.

शरीरमिन्द्रियं प्राणं, सद्गुरुभ्यो निवेदयेत् ।
आत्मदारादिकं सर्वं, सद्गुरुभ्यो निवेदयेत् ।।29।।

शरीर, इंद्रिये, प्राण ही सद्गुरुला अर्पण करावीत. ममत्वाची आणि स्वामित्वाची भावना संपूर्णपणे त्यागावी आणि गुरुला शरण जावे.

कृमिकीटकभस्मविष्ठा - दुर्गंधिमलमूत्रकम् ।
श्लेष्म-रक्तं त्वचा मांसं वंचयेन्न वरानने ।।30।।

हे सुंदरी, आपले शरीर म्हणजे जरी कृमि, कीटक, भस्म, विष्ठा, दुर्गन्ध, मलमूत्र, श्लेष्म, रक्त, त्वचा, मांस आदींनी युक्त आहे तरीही त्यासकट गुरुचरणी स्वतःला समर्पित होण्यात वंचित होऊ नये.

संसारवृक्षमारुढाः पतन्तो नरकार्णवे ।
येन चैवोद्धृताः सर्वे, तस्मै श्रीगुरुवे नमः ।।31।।

संसारवृक्षावर आरुढ होऊन नरकार्णवांत पतन झालेल्या सर्वांचा ज्याने उध्दार केला, त्या श्रीगुरुला नमस्कार असो.

गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः ।
गुरुरेव परब्रह्म, तस्मै श्रीगुरुवे नमः ।।32।।

गुरु स्वतःच ब्रह्मा, विष्णु, सदाशिव होय. गुरुच परब्रह्म होय. अशा श्रीगुरुला नमस्कारावे.

हेतवे जगतामेव, संसारार्णवसेतवे ।
प्रभवे सर्वविद्यानां, शंभवे गुरवे नमः ।।33।।

जगाच्या उत्पत्तीचा हेतु, संसारसागर पार पाडणारा सेतु आणि सर्व विद्यांना प्रभावित करणारा उदय - स्थान - धातू असणाऱ्या शिवरुप गुरुला नमन असो.

अज्ञानतिमिरांधस्य, ज्ञानांजनशलाकया ।
चक्षुरुन्मीलितं येन, तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।34।।

अज्ञानरुपी अंधाराने अंध झालेल्या जीवाच्या नेत्रांत ज्याने ज्ञानस्वरुपी अंजन घालून दिव्य चक्षू उघडले आणि त्याला आत्मस्वरुपाचा महानिधि दाखविला त्या श्रीगुरुला नमस्कार असो.

त्वं पिता त्वं च मे माता, त्वं बंधुस्त्वं च देवता ।
संसारप्रतिबोधार्थं, तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।35।।

संसाररुपी मायेतून जाग येण्यासाठी, संसारातून निवृत्त होण्यासाठी हे गुरो, तूच माझा पिता, तूच माता, तूच बंधू आणि तूच माझी इष्ट

देवता होय. अशा तुला नमस्कार.

यत्सत्येन जगत्सत्यं, यत्प्रकाशेन भाति तत् ।
यदानंदेन नंदंति, तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।36।।

ज्याच्या अस्तित्वा मुळे जगाला अस्तित्व आले आहे, ज्याच्या प्रकाशाने हे जग प्रकाशते, ज्याच्या आनंदमयी आणि आनंददायी आणि स्वरुपामुळे सर्व आनंदित आणि सुखी होतात, अशा त्या सच्चिदानंदरुप श्रीगुरुला नमस्कार असो.

यस्य स्थित्या सत्यमिंद, यद्भाति भानुरुपतः ।
प्रियं पुत्रादि यत्प्रीत्या, तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।37।।

ज्याच्या अस्तित्वामुळे हे जग खरे, नित्य भासते, जो सूर्यरुप असल्याने सर्वांना प्रकाशित करतो, ज्याच्या प्रीतीमुळे पुत्रादि सर्व प्रिय वाटतात अशा गुरुला नमस्कार असो.

येन चेतयते हीदं, चित्तं चेतयते न यम् ।
जाग्रत्स्वप्नसुषुत्प्यादि, तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।38।।

ज्याच्यामुळे हे जग ह्या चेतन स्वरुपाने अनुभवास येते, ज्याच्यामुळे ह्या विश्वाला, व्यक्तींना चेतना, सजीवता प्राप्त होते, चित्त ज्याला प्रकाशित करु शकत नाही, जागृति, स्वप्न, सुषुप्ति आदि अवस्था ज्याच्या द्वारा प्रकाशित होतात अशा त्या गुरुला नमस्कार.

यस्य ज्ञानादिदं विश्वं, न दृश्यं भिन्नभेदतः ।
सदेकरुपरुपाय, तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।39।।

ज्याने दिलेल्या ज्ञानामुळे हे विश्व शिवाहून भिन्न अथवा भेदरुप दिसत नाही, अभेदयोग ज्याच्यामुळे साध्य होतो, एक मात्र सत् हेच ज्याचे रुप होय अशा श्रीगुरुला नमस्कार असो.

' यस्यामतं तस्य मतं, मतं यस्य न वेद सः' ।
अनन्यभावभावाय, तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।40।।

ज्याला वाटते आपल्याला ब्रह्मज्ञान झालेले नाही त्याला ते झालेले असते, ज्याला आपण स्वतः ज्ञानी आहोत असे वाटते तो अज्ञानी असतो. गुरुमध्ये भेदभाव नसतो. क्षो पूर्ण अभेदयोगी असतो. अशा श्रीगुरुला नमस्कार असो.

यस्य कारणरुपस्य, कार्यरुपेण भाति येत् ।
कार्यकारणरुपाय, तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।41।।

जगाचे मूळ कारण सद्गुरु, श्रीगुरुचे कार्य जगत् रुपाने भासते. अशा कार्यकारणरुपी गुरुला नमस्कार असो.

नानारुपमिदं सर्वं, न केनाप्यास्ति भिन्नता ।
कार्यकारणता चैव, तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।42।।

नानारुपी ह्या विश्वात, कोठेही कसलीही भिन्नता नाही, केवळ कार्यकारणभावच आहे. विविधरुपे ही गुरुहून अभिन्न आहेत. अशा श्रीगुरुला नमस्कार.

यदंघ्रिकमलद्वंद्वं, द्वंद्वंतापनिवारकम् ।
तारकं सर्वदाऽऽपद्भ्यः, श्रीगुरुं प्रणमाम्यहम् ।।43।।

ज्याचे चरणकमलयुगुल, सुखदुःख शीतोष्ण, मानापमानादि द्वंद्वापासून होणारा ताप, त्रास निवारण करणारे आणि सर्वदा सर्वकाळी आपत्तीतून तारणारे, संकटभयनाशक करणारे आहेत. अशा श्रीगुरुला प्रणाम असो.

शिवे क्रुध्दे गुरुस्त्राता, गुरौ क्रुध्दे शिवो न हि ।
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन, श्रीगुरुं शरणं व्रजेत् ।।44।।

शंकराला क्रोध आला, तो साधकावर रागावला तर गुरुभक्ताचा पाठीराखा गुरु असतो. पण गुरुच रुष्ट झाला तर मात्र आपला त्राता त्रिभुवनात कोणी नाही. म्हणून सर्वतोपरी प्रयत्नांची पराकाष्ठा करुन गुरुशरणागति पूर्णपणे पत्करण्याचा प्रयत्न करायला हवा.

वन्दे गुरुपदद्वंद्वं, वाङ्मनश्चित्तगोचरम् ।
श्वेतरक्तप्रभाभिन्नं, शिवशक्त्यात्मकं परम् ।।45।।

वाणी म्हणजे सर्व पंचज्ञानेंद्रिये, मन, चित्त ह्यांना दिसणारे श्वेत आणि रक्त म्हणजे पांढरा व तांबडा प्रकाश ह्याहून भिन्न जो नीलवर्ण अशा शिवशक्तीरुप श्रेष्ठ गुरुचरणांना मी वंदन करतो.

गुकारं च गुणातीतं, रुकारं रुपवर्जितम् ।
गुणातीतस्वरुपं च, यो दद्यात्स गुरुः स्मृतः ।।46।।

गु अक्षराने गुणातीत आणि रु अक्षराने रुपातीत स्वरुप निर्देशित होते. जो गुणरुपाच्या पलिकडे म्हणजेच निर्गुण निराकार स्वरुपाचा साक्षात्कार करुन देतो त्यालाच गुरु ही संज्ञा प्राप्त होते.

अ-त्रिनेत्रः सर्वसाक्षि, अ-चतुर्बाहुरच्युतः ।
अ-चतुर्वदनो ब्रह्मा, श्रीगुरुः कथितः प्रिये ।।47।।

हे प्रिये, तीन नेत्र नसूनही जो सर्वसाक्षी शिवरुप आहे, चतुर्भुज नसूनही जो अच्युत, विष्णू आहे, चार मुखे नसतानाही जो ब्रह्मदेव आहे, असा हा गुरुचा महिमा वर्णिलेला आहे.

अयं मयाञ्जलिर्बध्दो, दयासागरवृध्दये ।
यदनुग्रहतो जन्तुश्चित्रसंसारमुक्तिभाक् ।।48।।

ज्याच्या कृपेने जीवाला ह्या भेदात्मक संसारातून मुक्त होता येते; त्या दयासागर गुरुच्या कृपेला भरती यावी म्हणून मी गुरुला हात जोडून प्रणाम करतो.

श्रीगुरोः परमं रुपं, विवेकचक्षुषोऽमृतम् ।

मन्दभाग्या न पश्यन्ति, अन्धाः सूर्योदयं यथा ।।49।।

श्रीगुरुचे परम रुप, विवेकरुपी चक्षूंसाठी अमृतसमान होय. परंतु आंधळ्यांना जसा सूर्योदय दिसू शकत नाही त्याप्रमाणे मंदभाग्य असलेले जीव ह्या गुरुरुपाला पाहू शकत नाहीत.

श्रीनाथचरणद्वंद्वं, यस्यां दिशि विराजते ।
तस्मै दिशे नमस्कुर्याभ्दक्त्या प्रतिदिनं प्रिये ।।50।।

हे प्रिये, ज्या दिशेला श्रीगुरुनाथांचे चरणयुगुल विराजमान झालेले असतात त्या दिशेला प्रतिदिनी भक्तिपूर्वक नमस्कार करावा.

तस्मै दिशे सततमञ्जलिरेष आर्ये, प्रक्षिप्यते मुखरितो मधुपैर्बुधैश्च ।
जागर्ति यत्र भगवान् गुरुचक्रवर्ती,
विश्वोदयप्रलयनाटकनित्यसाक्षी ।।51।।

हे आर्ये, जेथे भगवान सार्वभौम गुरुमहाराज विश्वाचा उदय, प्रलय, उत्पत्तिस्थितिरुपी घडामोडीचे नाटक नेहमी साक्षीभावाने बघत जागृत असतात त्या दिशेला भुंग्यांप्रमाणे गुरुस्तवन करणाऱ्या शब्दांचा गुंजारव करणारे ज्ञानी पुरुष हात जोडून नमस्कार करीत असतात.

श्रीनाथादिगुरुत्रयं गणपतिं पीठत्रयं भैरवं,
सिध्दौघं बटुकत्रयं पदयुगं दूतीत्रयं शांभवम् ।
वीरेशाष्टचतुष्कषष्टिनवकं वीरावलीपञ्चकं,
श्रीमन्मालिनिमंत्रराजसहितं वन्दे गुरोर्मण्डलम् ।।52।।

श्रीगुरुदेव, परमगुरुदेव आणि परात्परगुरुदेवस्वरुप श्रीनाथादि तीन गुरुदेवांना, जगाला कारणभूत असलेल्या गणपतीला, उडीयान जालंधर आणि मूलाधारपीठ या तीन आधारमंचकांना, आत्मस्वरुप भैरवाला, सिध्दांच्या समुदायाला, वामदेव, सनत्कुमार आणि शुकदेव या तीन बटूंना, पूर्णपद आणि सिध्दपद या दोन पदांना, शिवदूती, चामुण्डा व काली या तीन दूती म्हणजे सेविकांना, शांभवी दीक्षा देणाऱ्या शंभुस्वरुप असलेल्या,जाती, लज्जा, कुल, अभिमान, देहाहंकार, आधीव्याधी, ज्ञानमय, पापपुण्यादि आठ विकारपाशांनी बध्द जीवाला, वीरेश स्वरुप असलेल्या, चौसष्ट प्रकारच्या मंत्रांना रचणाऱ्या नवमातृकास्वरुप, ब्रह्मा विष्णु, महेश, शिव व शिवस्वरुप पाच वीरांच्या रांगेला, सर्व मलांची शुध्दी करुन सर्व जीवांना स्वयंप्रकाश बनविणाऱ्या श्रीमालिनीस्वरुप, गुरु अशा दोन अक्षरांनी युक्त आहे, ज्याने कुंडलिनी **शांभवी दीक्षाद्वारा** आपल्या शरणागत साधकांच्या अंतरी प्रवेश केलेला आहे अशा श्रीगुरुदेवांच्या मंडलाला मी नमस्कार करतो.

अभ्यस्तैः सकलैः सुदीर्घमनिलैर्व्याधिप्रदैर्दुष्करैः,
प्राणायामशतैरनेककरणैर्दुःखात्मकैर्दुर्जयै :।

यस्मिन्नभ्युदिते विनश्यति बलि वायुः स्वयं तत्क्षणात्,
प्राप्तुं तत्सहजं स्वभावमनिशं सेवध्वमेकं गुरुम् ।।53।।

हठयोगाचा अभ्यास करुन केलेल्या सर्व प्रकारच्या पुष्कळ दीर्घ श्वासोच्छवासांनी, ज्यात चुका झाल्या तर शारीरिक व्याधी उध्दवतात; त्याचप्रमाणे कष्टसाध्य शेकडो प्राणायामांनी अनेक इंद्रियांना दुखःदायक, हठयोगालाही असाध्य, ताब्यात न राहणाऱ्या, प्रयासांनी जे मिळवायचे ते;योग्य गुरु प्राप्त झाला तर त्याच क्षणी बलवान वायु स्वतः नष्ट होतो, असे आत्मतत्व सहज प्राप्त करुन घेण्यासाठी **भक्तियुक्त होऊन सतत एका श्रेष्ठ गुरुचीच सेवा करावी.**

स्वदेशिकस्यैव शरीरंचिन्तनं, भवेदनन्तस्य शिवस्य चिन्तनम् ।
स्वदेशिकस्यैव च नामकीर्तनं, भवेदनन्तस्य शिवस्य कीर्तनम् ।।54।।

स्वरुप दर्शन घडविणाऱ्या गुरुच्या शरीराचे, मूर्तीचे चिंतन म्हणजे अनन्त शिवाचेच ध्यान केल्याप्रमाणे होय. आपल्या गुरुचे नामसंकीर्तन म्हणजेही शिवाचेच स्तवन होय.

यत्पादरेणुकणिका, कापि संसारवारिधेः ।
सेतुबंधायते नाथं, देशिकं तमुपास्महे ।।55।।

ज्याच्या चरणधुलीचा एक कण देखील संसारसमुद्र पार करणारा सेतु होतो अशा त्या गुरुनाथाची मी उपासना करतो.

यस्मादनुग्रहं लब्ध्वा, महदज्ञानमुत्सृजेत् ।
तस्मै श्रीदेशिकेंद्राय, नमश्चाभीष्टसिध्दये ।।56।।

ज्याचा अनुग्रह प्राप्त झाल्याने महान अज्ञाननाश होतो अशा गुरुदेवांना आपल्या इष्ट विषयसिध्दीसाठी नमस्कार करावा.

पादाब्जं सर्वसंसार - दावानलविनाशकम् ।
ब्रह्मरंध्रे सिताम्भोजमध्यस्थं चंद्रमण्डले ।।57।।
अकठादित्रिरेखाब्जे-सहस्त्रदल-मण्डले ।
हंसपार्श्वत्रिकोणे च, स्मरेत्तन्मध्यगं गुरुम् ।।58।।

ज्याचे चरणकमल सर्व संसारवणव्याला नष्ट करते त्या गुरुदेवांचे, ब्रह्मरंध्रामध्ये मस्तकात ताळूच्या ठिकाणी, चंद्रमंडलांतील श्वेतकमळाच्या मध्यभागी स्थित तसेच अ, क, ठ ह्या वर्णादि तीन रेषांच्या कमळात दोन बाजूंच्या पार्श्वभागी हजार पाकळ्यांनी शोभणाऱ्या, हं सः युक्त असलेल्या, निकटवर्ती त्रिकोणात ध्यान करावे.

सकलभुवनसृष्टीः कल्पिताशेषपुष्टि-
र्निखिलनिगमदृष्टिः संपदां व्यर्थदृष्टिः ।
अवगुणपरिमार्ष्टिस्तत्पदार्थैकदृष्टि -
र्भवगुणपरमेष्टिर्मोक्षमार्गैक दृष्टिः।।59।।

सकलभुवनरंगस्थापनास्तंभयष्टिः,
सकरुणरसवृष्टिस्तत्त्वमालासमष्टिः
सकलमयसृष्टिः सच्चिदानंददृष्टि-
र्निवसतु मयि नित्यं श्रीगुरौर्दिव्यदृष्टिः ।।60।।

संपूर्ण 14 भुवने उत्पन्न करणारी; इच्छित पदार्थांची निःशेष पुष्टि करणारी ; सर्व शास्त्रे, वेद ह्यांचे ज्ञान करुन देणारी ; लौकिक, ऐहिक ऐश्वर्याचे व्यर्थत्व दाखविणारी; अवगुणांचे परिमार्जन करणारी, तत् पदाकडे, ब्रह्मावर साधकाचे लक्ष एकाग्र करणारी; जगद्रूप दृश्याची परमदृष्टी हवन करणारी (ब्रह्मज्ञानात त्रिगुणात्मक सृष्टीचे , संसाराचे हवन होऊन ब्रह्मज्ञान झाले की अज्ञान जाते,सर्व जगत् गुरुरुप वाटते) ; मोक्षमार्गावर साधकाची दृष्टि टिकवून धरणारी;सर्व चौदा भुवनरुपी रंगमंचाच्या स्थापनेला आधारभूत स्तंभ, खांब असलेली; कारुण्याची, स्नेहाची प्रेमरसाची वृष्टी करणारी ; तत्वज्ञानमालिकांचा समुदाय असलेली ; सर्व दर्शने, शास्त्रे ह्यांचे संकेत, आचार ह्यांना निर्माण करणारी ; जिच्याने सर्व नीतिनियम, आचारविशेष, कालरचना होतात; सत् चित् आनंदस्वरुपी गुरुकडे साधकाची दृष्टि खेचून खिळविणारी अशी श्रीगुरुची दिव्य दृष्टि नेहमी माझ्यावर राहो. (अशी भक्ताने नित्य प्रार्थना करावी .)

अग्निशुध्दसमंतात, ज्वालापरिचकाधिया ।
मंत्रराजमिमं मन्येऽहर्निशं पातु मृत्युतः ।।61।।

ज्ञानाग्नीने शुध्द होऊन चारी बाजूंनी बुध्दिरुपी ज्वालांमध्ये सुवर्णाप्रमाणे तावून सुखावून कसोटीस उतरलेला हा मंत्रराज निरंतर, रात्रंदिवस मृत्यूपासून माझे रक्षण करो.

तदेजति तन्नैजति, तद्दूरे तत्समीपके ।
तदन्तरस्य सर्वस्य, तदु सर्वस्य बाह्यतः ।।62।।

सच्चिदानंदस्वरुप गुरुतत्व गतिशील आहे, अचलही आहे. तो दूर आहे, जवळ पण आहे. सर्वांच्या अंतरी आहे, तसाच बाहेरही आहे. सर्वव्यापी गुरुत्वाचे वर्णन अशाच शैलीने करावे लागते.

अजोऽ हमजरोऽ हं च, अनादिनिधनः स्वयम् ।
अविकारश्चिदानन्द, अणीयान्महतो महान् ।।63।।

मी आत्मा जन्मरहित आहे. मला वृध्दत्व नाही. मला स्वतःला आदि अंत नाही. मी विकाररहित आहे. मी ज्ञानमय, आनंदमय आहे. अणूहून लहान आणि मोठ्याहून मोठा आहे.

अपूर्वाणां परं नित्यं, स्वयंजोतिर्निरामयम् ।
विरजं परमाकाशं, ध्रुवमानन्दमव्ययम् ।।64।।

गुरु हा युगपुरुष असतो. गुरुतत्व नित्य, सदैव असते. ते न-असते असे कधी होत नाही. गुरु स्वयंप्रकाशी असतो, परप्रकाशी नसतो. देहमनबुध्दीच्या पलिकडे गुरु गेलेला असतो म्हणून तो शुध्द असतो. सदा आनंदमय असतो. गुरु तत्वाचा कधी नाश होत नाही.

श्रुतिः प्रत्यक्षमैतिह्यमनुमानश्चतुष्टयम् ।
यत्स चात्मतपो वेद, देशिकं च सदा स्मरन् ।।65।।
मननं यभ्दवं कार्यं, तद्वदामि महामते ।
साधुत्वं च मया दृष्टा, त्वयि तिष्ठति सांप्रतम् ।।66।।

ज्या गुरुदेवाचे आत्मतपोबल वेदशास्त्र, प्रत्यक्ष प्रमाण, इतिहास आणि अनुमान ह्या चार मार्गांनी जाणले जात असते अशा गुरुचे स्मरण करुन हे महामते माझ्यासमोर बसलेल्या तुझ्यातील साधुत्व बघून ज्या विषयावर मनन केले गेले पाहिजे तो विषय मी सांगतो.

अखण्डमण्डलाकारं, व्याप्तं येन चराचरम् ।
तत्पदं दर्शितं येन, तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।67।।

ज्याने हे चर-अचर, खंडित न होणारे वलयाकार मंडळ व्यापले आहे, असे ब्रह्मपद दाखविणा-या श्रीगुरुला नमस्कार असो.

सर्वश्रुतिशिरोरत्न - विराजितपदांबुजमः ।
वेदान्ताम्बुजसूर्यो यस्तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।68।।

ज्याचे चरणकमल सर्व वेदांच्या मुकुटमणीरुप महावाक्यांनी सुशोभित आहे, जो वेदांतरुपी कमळाला विकसित करणारा जणू सूर्यच आहे, अशा श्रीगुरुला नमस्कार असो.

यस्य स्मरणमात्रेण, ज्ञानमुत्पद्यते स्वयम् ।
य एव सर्वसम्प्राप्तिस्तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।69।।

ज्याचे केवळ स्मरण केले असता आपोआप ज्ञान उत्पन्न होते, जो स्वतःच सर्व प्राप्तिरुप आहे,त्या श्रीगुरुला नमस्कार असो.

चैतन्यं शाश्वतं शान्तं, व्योमातीतं निरंजनम् ।
नादबिंदुकलातीतं, तस्मै श्रीगुरवे नमः।।70।।

जो चैतन्यस्वरुप, शाश्वत,शांत,आकाशादिपेक्षा सूक्ष्म, निरंजन, नाद,बिंदु,कलातीत आहे अशा श्रीगुरुला नमस्कार असो.

स्थावरं जंगमं चैव, तथा चैव चराचरम् ।
व्याप्तं येन जगत्सर्वं, तस्मै श्रीगुरवे नमः।।71।।

पर्वतादि स्थावर आणि पशुपक्षीमानवादि स्थलांतर करणारे, तसेच चर आणि अचर, सजीव-निर्जीव असे सर्व जग ज्याने व्यापले आहे, त्या श्रीगुरुला नमस्कार असो.

ज्ञानशक्तीसमारुढस्तत्त्वमालाविभूषितः ।

भुक्तिमुक्तिप्रदातायस्, तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।72।।
आत्मज्ञानाच्या शक्तीवर आरुढ झालेला, तत्त्वज्ञानसमुदायाने अलंकृत असलेला, भुक्ति व मुक्ति, भोग व मोक्ष देणा-या श्रीगुरुला नमस्कार.

अनेकजन्मसंप्राप्त-सर्वकर्मविदाहिने ।
स्वात्मज्ञानप्रभावेण, तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।73।।
आपल्या आत्मज्ञानाच्या प्रभावाने, जन्मोजन्मी साठविलेल्या सर्व संचित कर्माचे भस्म करणा-या श्रीगुरुला नमस्कार असो.

न गुरोरधिकं तत्त्वं न गुरोरधिकं तपः।
तत्त्वं ज्ञानात्परं नास्ति, तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।74।।
गुरुतत्व सर्वश्रेष्ठ होय, गुरुहून वरचढ दुसरे काही नाही.
गुरुसेवा आणि गुरुभक्तीहून श्रेष्ठ असे दुसरे तप नाही.
तत्त्वज्ञानापेक्षा दुसरे कोणतेही ज्ञान श्रेष्ठ नाही.
अशा श्रेष्ठ गुरुला नमस्कार असो.

मन्नाथः श्रीजगन्नाथो, मद्गुरुस्त्रिजगद्गुरुः।
ममात्मा सर्वभूतात्मा, तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।75।।
माझे गुरुनाथ सर्व जगाचेच नाथ,स्वामी,मालक आहेत. माझे गुरु तिन्ही जगाचे गुरु आहेत. माझा आत्मा सर्वव्यापी म्हणजेच सर्वांभूती असणारा आत्मा आहे. अशा प्रकारचा अनुभव देणा-या श्रीगुरुला नमस्कार असो.

ध्यानमूलं गुरोर्मूर्तिः, पूजामूलं गुरोः पदम् ।
मंत्रमूलं गुरोर्वाक्यं, मोक्षमूलं गुरोः कृपा ।।76।।
ध्यानाचे आधारस्थान गुरुमूर्ति होय. पूजेचे मूलस्थान गुरुचरण, मंत्राचे उगमस्थान गुरुवाक्य, मोक्षाचा मूलाधार गुरुची कृपा होय.

गुरुरादिरनादिश्च, गुरुः परमदैवतम् ।
गुरोः परतरं नास्ति,तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।77।।
गुरु आदि, प्रथमपासून आहे, सर्वांचे मूळ उगमस्थान आहे. पण गुरुला स्वतःला दुसरे उगमस्थान नाही. गुरुतत्व स्वयंभू आहे. गुरुच परम दैवत. गुरुहून दुसरे श्रेष्ठ काही नाही. अशा श्रीगुरुला नमस्कार असो.

सप्तसागरपर्यन्त - तीर्थस्नानादिकं फलम् ।
गुरोरंघ्रिपयोबिंदुसहस्त्रांशे न दुर्लभम् ।।78।।
सातही सागरापर्यंतच्या तीर्थस्थानादिकांचे फल एका गुरुचरणतीर्थाच्या बिंदूच्या हजाराव्या भागाच्या अंशातही दुर्लभ नाही. गुरुच्या चरणतीर्थात सात समुद्रात स्नान केल्याचे फळ मिळते, इतकें गुरुचरणतीर्थ श्रेष्ठ आहे.

हरौ रुष्टे गुरुस्त्राता, गुरौ रुष्टे न कश्चन ।
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन, श्रीगुरुं शरणं व्रजेत् ।।79।।

हरीचा कोप झाला तर गुरु भक्ताचे रक्षण करतो. पण गुरुच रुष्ट झाला तर भक्ताला कोणी त्राता नाही.म्हणून सर्व प्रयत्नांनी गुरुला शरण जावे.

गुरुरेव जगत्सर्वं, ब्रह्मविष्णुशिवात्मकम् ।
गुरोः परतरं नास्ति, तस्मात्संपूजयेद् गुरुम् ।।80।।

श्रीगुरुच सर्व जगत् होय. ब्रह्माविष्णुशिवस्वरुप गुरु होय. गुरुहून श्रेष्ठ दुसरा कोणी नाही,दुसरे काही नाही. म्हणून गुरुची उत्तम प्रकारे मनःपूर्वक पूजा करावी. सम-पूजा करावी म्हणजे सर्वत्र सर्वांच्यात गुरुचा अंश ओळखून सर्वांचा सारखा मान ठेवावा.

ज्ञानं विज्ञानसहितं, लभ्यते गुरुभक्तितः ।
गुरोः परतरे नास्ति, ध्येयोऽ सौ गुरुमार्गिभि : ।।81।।

गुरुभक्ति केल्याने साक्षात्काराच्या अनुभवासह आत्मज्ञान प्राप्त होते. गुरुहून दुसरा कोणी श्रेष्ठ नाही. म्हणून सिध्दयोग मार्गातील गुरुभक्तांनी गुरुचेच चिंतन करावे.

यस्मात्परतरं नास्ति, नेति नेतीति वै श्रुतिः ।
मनसा वचसा चैव, नित्यमाराधयेद् गुरुम् ।।82।।

न इति, न इति, गुरु काय नाही, गुरु असा नाही, गुरु हे नाही करीत असे सांगत श्रुतीनें शेवटी गुरुहून श्रेष्ठ कोणी नाही, गुरु अवर्णनीय असून गुरु हा गुरुच होय असा निर्णय घेतला. अशा महत्तम गुरुची मनाने, वाणीने नित्य आराधना करणे हीच साधकाची साधना होय.

गुरोः कृपाप्रसादेन, ब्रह्मविष्णुसदाशिवाः ।
समर्थाः प्रभवादौ च, कैवल्यं गुरुसेवया ।।83।।

गुरुच्या कृपाप्रसादानेच ब्रह्मा, विष्णु, महेश ह्या तीन देवता सृष्टीची उत्पत्ति, स्थिति व संहाराचे आपापले कार्य करण्यास समर्थ होतात. गुरुसेवा केल्यानेच कोणतेही सामर्थ्य अंगी येते. गुरुसेवा हाच मुक्तीचाही मार्ग ठरतो.

देवकिन्नरगंधर्वाः पितरो यक्षचारणाः ।
मुनयोऽपि न जानन्ति, गुरुशुश्रूषणे विधिम् ।।84।।

देव, किन्नर, गंधर्व, पितर, यक्ष-चारण व मुनिजन देखील गुरुसेवेचा विधि जाणत नाहीत, गुरुसेवा हातून न घडल्याने मुक्त होत नाहीत.

महाहंकारगर्भण, तपोविद्याबलान्विताः ।
संसारकुहरावर्ते, घटयंत्रे यथा घटाः।।85।।

तप, विद्या, बल ह्यांनी युक्त असूनही जीवापोटी महान अहंकार, मी देह ही भावना हाडीमासी खिळून राहिल्याने (जीवाने उराशी कवटाळून धरल्याने) संसाररुपी विहिरीत रहाटगाड्याच्या घटांप्रमाणे फिरत असतात.

न मुक्ता देवगन्धर्वाः, पितरो यक्षकिन्नराः ।
ऋषयः सर्वसिध्दाश्च, गुरुसेवापराङमुखाः ।।86।।

देव, गंधर्व, किन्नर पितर, यक्ष, ऋषी आणि सिध्द देखील जर गुरुसेवेकडे तोंड फिरवून असतील, गुरुसेवा त्यांच्या हातून होत नसेल तर कधीही मुक्त होऊ शकत नाहीत.

ध्यानं श्रृणु महादेवि, सर्वानंदप्रदायकम् ।
सर्वसौख्यकरं नित्यं, भुक्तिमुक्तिविधायकम् ।।87।।

हे महादेवि, सर्व प्रकारचा आनंद देणारे, सर्व प्रकारचे सुख प्रदान करणारे, भुक्ति व मुक्ति, मोक्ष इ. सहजसाध्य करण्याचे साधन म्हणजे गुरुध्यान होय.

श्रीमत् परब्रह्म गुरुं स्मरामि, श्रीमत्परब्रह्म गुरुं वदामि ।
श्रीमत्परब्रह्म गुरुं नमामि, श्रीमत्परब्रह्म गुरुं भजामि ।।88।।

श्रीमत् परब्रह्मगुरुचे स्मरण करावे, श्रीमत् परब्रह्मरुप गुरुचे स्तवन करावे, श्रीमत्परब्रह्मगुरुला नमन करावे, श्रीमत्परब्रह्मगुरुचे भजन करावे.

ब्रह्मानंदं परमसुखदं केवलं ज्ञानमूर्तिं,
द्वंद्वातीतं गगनसदृश्यं तत्त्वमस्यादिलक्ष्यम् ।
एकं नित्यं विमलमचलं सर्वधीसाक्षिभूतं,
भावातीतं त्रिगुणरहितं सद्गुरुं तं नमामि।।89।।

ब्रह्मानंदरुपी, परमसुखदाता, केवळ ज्ञानस्वरुप, सुखदुःखादि द्वंद्वरहित, आकाशासारखा निर्लेप, तत्त्वमसि आदि महावाक्यांचे साध्य, एक, नित्य, विमल, निश्चल, सर्व प्राण्यांच्या बुध्दीचा साक्षी, भावातीत, त्रिगुणरहित अशा सद्गुरुला मी नमस्कार करतो.

नित्यं शुध्दं निराभासं, निराकारं निरंजनम् ।
नित्यबोधं चिदानंदं, गुरुं ब्रह्म नमाम्यहम् ।।90।।

नित्य, शुध्द, आभासरहित, निराकार, निरंजन, नित्य, बोधस्वरुप, चिदानन्दरुप, परब्रह्म श्रीगुरुला मी नमस्कार करतो.

हृदंबुजे कर्णिकमध्यसंस्थे, सिंहासने संस्थितदिव्यमूर्तिम् ।
ध्यायेद् गुरुं चंद्रकलाप्रकाशं, चित्पुस्तकाभीष्टवरं दधानम् ।।91।।

हृदयरुपी कमळाच्या देठांत मध्यभागी हृदयसिंहासनावर दिव्यमूर्तिरुप विराजमान झालेल्या, चांदण्यांप्रमाणे आल्हाददायक असलेल्या, ज्ञानग्रंथ हाती धरलेल्या, अभीष्ट वर देणाऱ्या गुरुमूर्तीचे ध्यान करावे.

श्वेतांबरं श्वेतविलेपपुष्पं, मुक्ताविभूषं मुदितं द्विनेत्रम् ।
वामांकपीठस्थितदिव्यशक्तिं, मंदस्मितं सांद्रकृपानिधानम् ।।92।।

श्वेत वस्त्र नेसलेली, श्वेत चंदनाची उटी लावलेली, श्वेत पुष्पे धारण केलेली, श्वेत मोत्यांच्या अलंकारानी अलंकृत, भूषित झालेली, आनंदाने

परिपूर्ण, दोन नेत्र असलेली, जिच्या डाव्या मांडीवर दिव्य आदिशक्ती स्थानापन्न झालेली आहे अशी, मंदस्मित करणारी, अति विपुल कृपेचा साठा असलेली अशी गुरुमूर्ति साधकाने ध्यानासाठी घ्यावी.

आनंदमानंदकरं प्रसन्नं, ज्ञानस्वरुपं निजबोधयुक्तम् ।
योगींद्रमीड्यं भवरोगवैद्यं, श्रीमद्गुरुं नित्यमहं नमामि ।।93।।

आनंदस्वरुप, आनंददाता, प्रसन्नमुख, ज्ञानस्वरुप,आत्मबोधयुक्त योगीश्वर, स्तुति करण्यास योग्य, संसाररुपी रोगावर रामबाण औषध देणारा वैद्य, अशा श्रीगुरुला मी नित्य नमस्कार करतो.

यस्मिन्सृष्टिस्थितिध्वंस-निग्रहानुग्रहात्मकम् ।
कृत्यं पंचविधं शश्वभ्दासते तं नमाम्यहम् ।।94।।

ज्याच्या ठिकाणी उत्पत्ति, स्थिति, लय, निग्रह आणि अनुग्रहरुप पंचकृत्यें नित्य भासतात, त्या गुरुला मी नमस्कार करतो.

प्रातः शिरसि शुक्लाब्जे, द्विनेत्रं द्विभुजं गुरुम् ।
वराभययुतं शांतं, स्मरेतं नामपूर्वकम् ।।95।।

प्रातः समयी मस्तकातील सत्त्वगुणज्ञानदर्शक सहस्त्र पाकळ्यांचे श्वेत कमळ धारण करणाऱ्या दोन नेत्र आणि भुजा असलेल्या,आशिर्वाद आणि अभय देणाऱ्या शांत स्वरुप गुरुचे नामोच्चार करुन स्मरण करावे.

न गुरोरधिकं न गुरोरधिकं, न गुरोरधिकं न गुरोरधिकम् ।
शिवशासनतः शिवशासनतः, शिवशासनतःशिवशासनतः ।।96।।

गुरुहून श्रेष्ठ काही नाही, काही नाही, काही नाही ; हेच शिवाचे निश्चयपूर्वक सांगणे होय.

इदमेव शिवं त्विदमेव शिवं, त्विदमेव शिवं त्विदमेव शिवम् ।
मम शासनतो मम शासनतो, मम शासनतो मम शासनतः ।।97।।

गुरुतत्वच कल्याणकारी आहे, कल्याणकारी आहे, कल्याणकारी आहे, हेच कल्याणकारी होय. गुरुरुप हेच शिवरुप म्हणजेच कल्याणप्रद आहे असे माझे आज्ञापूर्वक सांगणे आहे.

एवंविधं गुरुं ध्यात्वा,ज्ञानमुत्पद्यतेस्वयम् ।
ततसद्गुरुप्रसादेन, मुक्तोऽ हमिति भावयेत् ।।98।।

गुरुध्यान केल्यावर शिष्याच्या ठायी आत्मज्ञान आपोआपच उत्पन्न होते. गुरुच्या कृपाप्रसादाने, 'मी मुक्त आहे' अशी अनुभुति शिष्याला येते.

गुरुदर्शितमार्गेण, मनःशुध्दिं तु कारयेत् ।
अनित्यं खंडयेत्सर्वं, यत्किंचिदात्मगोचरम्।।99।।

गुरुने दाखविलेल्या मार्गाने साधना करुन चित्तशुध्दी, मनःशुध्दि करुन घ्यावी. अनित्य गोष्टींचे मायेचे, अनात्म्याचे खंडन करावे. इंद्रियगोचर सर्व विषयांचा त्याग करावा.

ज्ञेय सर्वस्वरुपं च, ज्ञानं च मन उच्चते ।
ज्ञानं ज्ञेयसमं कुर्यान्, नान्यः पंथा द्वितीयकः ।।100।।

ज्ञेय म्हणजे जे जाणून घ्यायचे ते; म्हणजेच सर्वांभूती असलेला स्वस्वरुप आत्मा होय. ज्ञान म्हणजे मन. मनाला आत्मरुप बनविणे हाच एकमेव आत्मसाक्षात्काराचा मार्ग होय. ह्याहून दुसरा मार्ग नाही.

एव श्रुत्वा महादेवि, गुरुनिंदां करोति यः ।
स याति नरकं घोरं, यावच्चंद्रदिवाकरौ ।।101।।

हे महादेवी, हे गुरुमहात्म्य ऐकूनही जो गुरुची निंदा करील तो, जोपर्यंत चंद्रसूर्य आहेत तोपर्यंत म्हणजे जगाच्या अंतापर्यंत घोर नरकात जाऊन पडेल.।।101।।

यावत्कल्पांतको देहस्तावदेव गुरुं स्मरेत् ।
गुरुलोपो न कर्तव्यः, स्वच्छंदो यदि वा भवेत् ।।102।।

देहाचा नाश होईतो म्हणजेच देह आहे तो गुरुचे स्मरण केलेच पाहिजे. स्वतःचा छंद लागला, साक्षात्काराचा अनुभव आला तरीही गुरुचे स्मरण चुकवू नये.

हुंकारेण न वक्तव्यं, प्राज्ञैः शिष्यैः कथंचन ।
गुरोरग्रे न वक्तव्यमसत्यं च कदाचन ।।103।।

शहाण्या बुध्दीमान शिष्याने गुरुसमोर हुंकार देऊन, (हुं, अं, हो, हां म्हणत) एकेशरी बोलू नये. नीट शब्दोच्चार करुन बोलावे. मान हलवून, हातवारे करुन, सूचना देत, हुंकारत उत्तरे देऊ नयेत. तसेच गुरुसमोर असत्य भाषण करु नये.

गुरुं त्वं कृत्य हुं कृत्य, गुरुं निर्जित्य वादतः ।
अरण्ये निर्जले देशे, स भवेद् ब्रह्मराक्षसः ।।104।।

गुरुशी, हुं अशा एकेरी शब्दात बोलू नये. अनादर यत्किंचितही दाखवू नये. वादामध्ये गुरुला जिंकून त्याचा पाडावा करु पाहाणारा निर्जल अरण्यात ब्रह्मराक्षस होतो.

मुनिभिः पन्नगैर्वाऽपि, सुरैर्वा शापितो यदि ।
कालमृत्युभयाद्वापि, गुरु रक्षति पार्वति ।।105।।

हे पार्वती, मुनि, नाग, सर्प किंवा देवदेवतांनी जरी शापिले तरी त्या शापापासून, तसेच काळ, मृत्यु ह्यांच्या भयापासून गुरु रक्षण करतो.

अशक्ता हि सुराद्याश्च, अशक्ता मनुयस्तथा ।
गुरुशापेन ते शीघ्रं, क्षयं यान्ति न संशयः ।।106।।

देव, देवता, मुनिजन इ. सारे गुरुसमोर अशक्त, असमर्थ आहेत. गुरुच्या शापाने ते लौकर नाश पावतात.

मंत्रराजमिदं देवि,गुरुरित्यक्षरद्वयम् ।

स्मृतिवेदार्थवाक्येन, गुरुः साक्षात्परं पदम् ।।107।।

हे देवि, गुरु ही दोन अक्षरे तर मंत्रांचा राजा होत. श्रुतिस्मृतींच्या वाक्यांवरुन गुरु साक्षात परमपद, गुरु साक्षात परब्रह्म हे सिध्द होते.

श्रुति-स्मृति अविज्ञाय, केवलं गुरुसेवकाः ।
ते वै संन्यासिनः प्रोक्ता, इतरे वेषधारिणः ।।108।।

श्रुतिस्मृति न जाणणारे, वेदान्ताचा अभ्यास न करणारे देखील केवळ गुरुसेवा करुन 'संन्यासी' ह्या संज्ञेला प्राप्त होतात. पण गुरुकृपाहीन जरी वेदान्ती असला तरी तो केवळ वेषधारी, नामधारीच समजला पाहिजे.

नित्यं ब्रह्म निराकारं, निर्गुणं बोधयेत् परम् ।
सर्वं ब्रह्म निराभासं, दीपो दीपान्तरं यथा ।।109।।

एका दिव्याने दुसरा दिवा लावावा तद्वत जो नित्य, निराकार, निर्गुण, निराभास परब्रह्माचा बोध शिष्याला करुन देतो तो गुरु होय.

गुरोः कृपाप्रसादेन, आत्मारामं निरीक्षयेत् ।
अनेन गुरुमार्गेण, स्वात्मज्ञानं प्रवर्तते ।।110।।

गुरुच्या कृपाप्रसादाने आत्मारामाचे निरीक्षण करावे. ह्या गुरुमार्गानेच आपल्या स्वरुपाचे ज्ञान होते. आत्मज्ञान, आत्मबोध आणि आत्मसाक्षात्कारासाठी गुरुचीच कृपा हवी.

आब्रह्मस्तंबपर्यंतं, परमात्मास्वरुपकम् ।
स्थावरं जंगमं चैव, प्रणमामि जगन्मयम् ।।111।।

ब्रह्मदेवापासून ते तृणवत जीवापर्यंत, परमात्मस्वरुपी स्थावर आणि जंगम, स्थिर आणि अचल चराचररुप जगन्मयाला, जगद्रुप गुरुला मी नमन करतो.

वंदेऽहं सच्चिदानंदं, भेदातीतं सदा गुरुम् ।
नित्यं पूर्णं निराकारं, निर्गुणं स्वात्मसंस्थितम् ।।112।।

सदा सच्चिदानंदस्वरुप, भेदरहित, नित्य, पूर्ण, निराकार, निर्गुण, स्वात्म्यामध्ये अवस्थित श्रीगुरुला मी नमस्कार करतो.

परात्परतरं ध्येयं, नित्यमानंदकारकम् ।
हृदयाकाशमध्यस्थं, शुध्दस्फटिकसन्निभम् ।।113।।

पराहून पर, ध्यानाचे लक्ष्य, नित्य आनंदकारक, हृदयाकाशात मध्यभागी स्थित असलेले, शुध्द स्फटिकासमान निर्मल असे गुरुचे चिन्मय रुप होय.

स्फटिकप्रतिमारुपं, दृश्यते दर्पणे यथा ।
तथात्मनि चिदाकार-मानंदं सोऽहमित्युत ।।114।।

जसे दर्पणात (आरशात) शुध्द स्फटिकाची प्रतिमा दिसते, तद्वतच

आत्मप्रकाशात चिदाकार आनंदरुप तो मीच हा सोऽहं भाव प्रकट होतो.

अंगुष्ठमात्रपुरुषं, ध्यायतश्चिन्मयं हृदि ।
तत्र स्फुरति भावो यः,श्रृणु तं कथयाम्यहम् ।।115।।

(ह्याप्रमाणे) अंगठ्याएवढ्या चिन्मय आत्म्याचे ध्यान करता करता जो भाव स्फुरतो तो मी तुला सांगतो, त्याचे श्रवण कर.

अगोचरं तथाऽ गम्यं, नामरुपविवर्जितम् ।
निशब्दं तद्विजानीयात्,स्वभावं ब्रह्म पार्वति ।।116।।

सुक्ष्म ध्यान जमू लागले की ब्रह्मज्ञान,ब्रह्मस्वरुप साधकाला ज्ञात होते. वास्तविक जे अगोचर, पंचज्ञानेंद्रियांना अवगत न होणारे, जाणता न येणारे, नाम व रुप नसलेले, निशब्दपणाच ज्याचा भाव,मौन हेच ज्याचे स्वरूप; तेच ब्रह्म होय हे साधकाला कळून येते.

यथा गंधः स्वभावेन, कर्पूरकुसुमादिषु ।
शीतोष्णादिस्वभावेन तथा ब्रह्म च शाश्वतम् ।।117।।

कापूर, फुले ह्यांच्या ठिकाणी स्वभावतःच सुगंध असतो. कापूर उष्ण तर फुले शीतल असतात. स्वभाव नेहमीच शाश्वत असतो. तद्वत् ब्रह्म शाश्वत, चिरकाल होय.

स्वयं तथाविधो भूत्वा, स्थातव्यं यत्रकुत्रचित् ।
कीटकभ्रमरवत्तत्र, ध्यानं भवति तादृशम् ।।118।।

(ह्याप्रमाणे) ब्रह्मरुप होऊन जगात कोठेही राहावे. कीटक, भुंग्याच्या चिंतनाने जसे त्याचे रुप धारण करतो त्याचप्रमाणे ब्रह्मावर ध्यान करुन जीवात्मा ब्रह्मरुप बनतो.

गुरुध्यानं तथा कृत्वा, स्वयं ब्रह्ममयो भवेत् ।
पिंडे पदे तथा रुपे, मुक्तोऽसौ नात्र संशयः ।।119।।

अंतःकरणात गुरुचे असे ध्यान करता करता साधक ब्रह्ममय बनतो. पिंडी म्हणजे शरीरात, पदांमध्ये, नामादि शब्दात आणि रुपातही (तो ब्रह्मच पाहतो).

पार्वत्युवाच

पिंडं किंतु महादेव, पदं किं समुदाहृतम् ।
रुपातीतं च रुपं किं, एतदाख्याहि शंकर ।।120।।

पार्वती म्हणाली, 'हे महादेवा, पिंड म्हणजे काय, पद कशाला म्हणतात, रुप म्हणजे काय, रुपातीत होणे म्हणजे काय हे सारे मला सविस्तर सांगा.'

श्रीमहादेव उवाच

'पिंड' कुंडलिनीशक्तीः, 'पदं' हंसमुदाहृतम् ।
'रुपं' बिंदुरिति ज्ञेयं, 'रुपातीते' निरंजनम् ।।121।।

श्रीमहादेव म्हणाले, हे देवी, कुंडलिनीशक्तीला पिंड म्हणतात, हंस म्हणजे पद, बिंदूला रुप आणि निरंजन निराकार परमात्म्याला रुपातीत म्हणतात.

पिंडे मुक्ता पदे मुक्ता, रुपे मुक्ता वरानने ।
रुपातीते तु ये मुक्तास्ते मुक्ता नात्र संशयः।।122।।

ज्याची कुंडलिनी शक्ती जागृत झाली आहे, ज्याचा हं सः मंत्राक्षरात प्राण स्थिर झाला आहे आणि ज्याला आत्मज्योतीचे नील बिंदुत दर्शन झाले आहे, जो निरंजन, निराकार, निर्विकल्प स्थितीत आहे, तोच मुक्त ह्यात संशय नाही.

स्वयं सर्वमयो भूत्वा, परं तत्वं विलोकयेत् ।
परात्परतरं नान्यत्, सर्वमेतन्निरालयम् ।।123।।

स्वतः सर्वमय बनून त्या परम तत्वाचे दर्शन घेता आले पाहिजे. त्या परम तत्वापलिकडे दुसरे काही नाही. हे सर्व निराश्रित आहे. दुस-या कशाचा आधार त्याला नाही. सर्वत्र सर्वव्यापी एक मात्र ब्रह्मच भरुन आहे.

तस्यावलोकनं प्राप्य सर्वसंगविवर्जितम् ।
एकाकी निःस्पृहः शान्तस्तिष्ठासेत् तत्प्रसादतः ।।124।।

साक्षात्कार झाला, परतत्वाचे दर्शन घडले म्हणजे साधकाची सर्व आसक्ती सुटते, तो अनासक्त होतो. एकटा, एकाकी राहातो. निःस्पृह,शांत होतो आणि गुरुप्रसादाने स्थिर, स्वस्थ होतो.

लब्धं वाऽथ न लब्धं वा, स्वल्पं वा बहुलं तथा ।
निष्कामेनैव भोक्तव्यं, सदा संतुष्टचेतसा ।।125।।

काही लाभ होवा न होवो, थोडे मिळो वा पुष्कळ प्राप्त होवो, स्थितप्रज्ञ निरिच्छपणे ते भोगतो. कारण त्याचे चित्त सत् च्या लाभाने तुष्ट झालेले असते.

सर्वज्ञपदमित्याहु-र्देही सर्वमयो बुधाः।
सदानंदः सदा शान्तो, रमते यत्रकुत्रचित् ।।126।।

इच्छारहित संतुष्ट चित्त म्हणजेच सर्वज्ञपद. निरिच्छ, स्वस्थचित्त होणे म्हणजेच देहधारी असूनही सर्वमय बनणे होय. स्थितप्रज्ञ सदा शांत, सदा आनंदात मग्न असतो.

यत्रैव तिष्ठते सोऽपि, स देशः पुण्यभाजनम् ।
मुक्तस्य लक्षणं देवि, तवाग्रे कथितं मया ।।127।।

मुक्त पुरुष जेथे राहातो ते स्थान पुण्यशाली असते. हे देवी, मी तुझ्यापुढे मुक्त पुरुषाची लक्षणे म्हणूनच सांगितली.

उपदेशस्तथा देवि, गुरुमार्गेण मुक्तिदः ।

गुरुभक्तिस्तथा ध्यानं, सकलं तव कीर्तितम् ।।128।।
हे देवी, गुरुमार्गद्वारा मुक्ति देणारा उपदेश, गुरुभक्ति, तसेच ध्यान हे सारे मी तुला सांगितले.
अनेन यभ्दवेत्कार्यं, तद्वदामि महामते ।
लोकोपकारकं देवि, लौकिकं तु न भावयेत् ।।129।।
हे महाबुध्दिशालिनी, गुरुभक्तिने जे कार्य सिध्द होते ते तुला सांगतो ऐक. त्याचा उपयोग लोकांवर उपकार करण्यासाठी करावा. लौकिक कार्यासाठी, ऐहिक भोगासाठी करु नये.
लौकिकात्कर्मणो यान्ति, ज्ञानहीना भवार्णवम् ।
ज्ञानी तु भावयेत्सर्वं, कर्म निष्कर्म यत्कृतम् ।।130।।
सिध्दीचा उपयोग लौकिक कार्यासाठी करणारे ज्ञानहीन लोक संसारसमुद्रात पडतात तर ज्ञानी लोकांनी केलेले सर्व कर्म निष्कर्म बनते.
इदं तु भक्तिभावेन, पठते श्रृणुते यदि ।
लिखित्वा तत्प्रदातव्यं, दानं दक्षिणयासह ।।131।।
श्रीगुरुगीता भक्तिभावपूर्वक पठण केल्याने, श्रवण केल्याने अथवा लिहून दिल्याने सर्व फलप्राप्ति होते. यथाशक्ति दक्षिणेसह दानाने समाप्ति करावी.
गुरुगीतात्मकं देवि, शुध्दतत्त्वं मयोदितम् ।
भवव्याधिविनाशार्थ, स्वयमेव जपेत्सदा ।।132।।
हे देवी, श्रीगुरुगीतारुपी शुध्दतत्त्व मी तुला सांगितले. भवव्याधिनाश करण्यासाठी सदा श्रीगुरुगीता स्वतः जपावी, म्हणावी.
गुरुगीताक्षरैकं तु, मंत्रराजमिमं जपेत् ।
अन्ये च विविधा मंत्राः, कलां नार्हति षोडशीम् ।।133।।
गुरुगीतेचे एक एक अक्षर परम मंत्र आहे. दुसरे अनेक मंत्र ह्याच्या सोळाव्या भागाचीही बरोबरी करु शकणार नाहीत.
अनंतफलमाप्नोति, गुरुगीताजपेन तु ।
सर्वपापप्रशमनं, सर्वदारिद्र्यनाशनम् ।।134।।
श्रीगुरुगीता पठण केल्याने अनंत फलप्राप्ति होते. सर्व पापनाश होतो आणि सर्व प्रकारचे दारिद्र्य नष्ट होते.
कालमृत्युभयहरं, सर्वसंकटनाशनम् ।
यक्षराक्षसभूतानां, चोरव्याघ्रभयापहम् ।।135।।
श्रीगुरुगीतेचे सामर्थ्यच असे की श्रीगुरुगीता काळाच्या व मृत्युच्या भयापासून अभयप्राप्ती करुन देते. सर्व संकटांचा नाश करते. यक्ष, राक्षस, भूत, चोर, व्याघ्रादिपासूनचे भय हरण करते.

महाव्याधिहरं सर्वं, विभूतिसिध्दिदं भवेत् ।
अथवा मोहनं वश्यं, स्वयमेव जपेत्सदा ।।136।।

श्रीगुरुगीताजपाने सर्व प्रकारच्या महाव्याधी दूर होतात. सिध्दिदायिनी विभूतीची प्राप्ती होते. सर्व ऐश्वर्यरुपी सिध्दी प्राप्त होतात. तसेच, संमोहन, वशीकरण विद्याही प्राप्त होतात.

वस्त्रासने च दारिद्र्यं पाषाणे रोगसंभवः ।
मेदिन्यां दुःखमाप्नोति काष्ठे भवति निष्फलम् ।।137।।

वस्त्रासनावर बसून श्रीगुरुगीतेचा जप केल्यास दारिद्रय प्राप्त होते. दगडावर बसून जप केल्यास रोगाचा उद्‌भव होतो. जमिनीवर बसून श्रीगुरुगीतेचा जप केल्यास दुःख प्राप्त होते आणि लाकडावर बसून जप केल्यास जप निष्फळ होतो.

कृष्णाजिने ज्ञानसिध्दिर्मोक्षश्रीर्व्याघ्रचर्मणि ।
कुशासने ज्ञानसिध्दिः सर्वसिध्दिस्तु कंबले ।।138।।

काळ्या हरणाच्या कातड्यावर बसून जप केल्यास ज्ञानाची प्राप्ती होते. वाघाच्या कातड्यावर बसून जप केल्यास मोक्षप्राप्ती, कुशआसन वापरल्यास ज्ञानसिध्दि आणि कांबळ्यावर सर्व सिध्दी प्राप्त होतात.

कुशैर्वा दूर्वया देवि, आसने शुभ्रकंबले ।
उपविश्य ततो देवि, जपेदेकाग्रमानसः ।।139।।

हे देवी, श्रीगुरुगीतेचा स्वाध्याय कुश वा दूर्वासनावर किंवा शुभ्र कांबळ, घोंगडी वा धावळीच्या आसनावर बसून एकाग्रमनाने करावा.

ध्येयं शुक्लं च शांत्यर्थं, वश्ये रक्तासनं प्रिये ।
अभिचारे कृष्णवर्ण, पीतवर्ण धनागमे ।।140।।

रंगाचा परिणाम मनावर होतो. मनःशांतीसाठी शुभ्र आसन वापरले पाहिजे. पांढरा रंग सात्विक मनाचे प्राबल्य दाखवितो. मनःशांतीसाठी पांढरे आसन साहाय्यक ठरते. तामस, राजस विचार घालवायला मदत करते. आपले मन अनुकूल करुन घेण्यासाठी तसेच दुसऱ्याचे मन वश करण्यासाठी लाल रंगाचे आसन साहाय्यकारक ठरते. शत्रूच्या पारिपात्यासाठी काळ्या रंगाचे आसन उपयोगी पडते. धनप्राप्तीची आशा, इच्छा बाळगून असणाऱ्याने पिवळ्या रंगाचे आसन वापरावे.

उत्तरे शांतिकामस्तु, वश्ये पूर्वमुखो जपेत् ।
दक्षिणे मारणं प्रोक्तं, पश्चिमे च धनागमः ।।141।।
आग्नेय्या कर्षणं चैव, वायव्यां शत्रुनाशनम्।
नैऋत्यां दर्शनं चैव, ईशान्यां ज्ञानमेव च ।।142।।

ज्याला मनःशांति हवी त्या साधकाने उत्तरेला तोंड करुन बसावे. वशीकरणासाठी पूर्वेला तोंड करुन बसावे. जारणमारण विद्येसाठी,

शत्रूच्या पारिपत्यासाठी, वैरभाव नाशासाठी दक्षिणेस तोंड करुन बसावे. धनप्राप्तीची इच्छा असल्यास पश्चिम दिशेला तोंड करुन बसावे. व्यक्ती आणि वस्तू आकर्षित करण्यास, लोकप्रिय होण्यास आग्नेय दिशेस, शत्रूच्या नाशासाठी वायव्य दिशेस, देवदर्शनासाठी नैऋत्यदिशेस आणि ईशान्येस ज्ञानसाधनेसाठी मुख करुन बसावे.

मोहनं सर्वभूतानां बंधमोक्षकरं भवेत् ।
देवराजप्रियकरं, सर्वलोकवशं भवेत् ।।143।।

हा श्रीगुरुगीतापाठ सर्व प्राण्यांना मोहून टाकणारा, सर्व बंधनातून मुक्त करणारा, देवराजाची प्रीति संपादन करुन देणारा आणि सर्व लोकांना वश करुन घेणारा होय.

सर्वेषां स्तंभनकरं, गुणानां च विवर्धनम् ।
दुष्कर्मनाशनं चैव, सुकर्मसिध्दिदं भवेत् ।।144।।

सर्वांना मंत्रमुग्ध करणारे,स्तंभित बनविणारे, गुणवर्धक, दुष्कर्मनाशक, सुकर्मफलदायी असे हे श्रीगुरुगीतापठण होय.

असिध्दं साधयेत्कार्यं, नवग्रहभयापहम् ।
दुः स्वप्ननाशनंचैव, सुस्वप्नफलदायकम् ।।145।।

श्रीगुरुगीता जपणाऱ्याचे अपूर्ण कार्य पूर्ण होते. असिध्द सिध्द होतो, अपयश जाऊन यश येते, नवग्रहांची पीडा दूर होते, वाईट स्वप्नांचा नाश होतो. चांगली स्वप्ने सत्य, खरी ठरतात.

सर्वशान्तिकरं नित्यं, तथा वंध्यासुपुत्रदम् ।
अवैध्यव्यकरं स्त्रीणां, सौभाग्यदायकं सदा ।।146।।

श्रीगुरुगीतापठणाने सदैव सर्व त-हेची शांति मिळते, वठलेल्या झाडाला पालवी फुटते म्हणजे वंध्येला पुत्रप्राप्ती होते. वैधव्याची कु-हाड कोसळत नाही.नेहमी सौभाग्याचीच वृध्दि होते.

आयुरारोग्यमैश्वर्य - पुत्रपौत्रप्रवर्धनम् ।
अकामतः स्त्री विधवा, जपान्मोक्षमवाप्नुयात् ।।147।।

श्रीगुरुगीता जपल्याने आयुष्य दीर्घायुष्य होते, आरोग्य लाभते. ऐश्वर्यप्राप्ति होते, पुत्रपौत्रवृध्दि होते. विधवा स्त्री जर निष्काम भावाने श्रीगुरुगीता जपेल तर तिला मुक्ति मिळेल.

अवैधव्यं सकामा तु, लभते चान्यजन्मनि ।
सर्वदुःखभयं विघ्नं, नाशयेच्छापहारकम् ।।148।।

विधवेने भक्तीने श्रीगुरुगीता जपल्यास दुस-या जन्मी सौभाग्यप्राप्ति होईल. विरक्ती, वैराग्य पूर्ण होऊन निष्काम भक्ति जमेल. श्रीगुरुगीता सर्व दुःख, भय, विघ्न, आणि शाप ह्यांचा नाश करणारी आहे.

सर्वबाधाप्रशमनं, धर्मार्थकाममोक्षदम् ।

यं यं चिंतयते कामं, तं तं प्राप्नोति निश्चितम् ।।149।।

श्रीगुरुगीता जपल्याने सर्व बाधांची शांति होते. पीडा पीडीत नाहीत.काहीही बाधत नाहीत. जीवन सर्वांगपरिपूर्ण होते. जो जे वांच्छिल ते लाभते.

कामितस्य कामधेनुः, कल्पनाकल्पपादपः ।
चिंतामणिश्चिंतितस्य, सर्वमंगलकारकम् ।।150।।

सकाम भक्ती करणा-यांची श्रीगुरुगीता सर्व इच्छापूर्ति करणारी कामधेनु होय. कल्पना (कामना) करणा-यांसाठी संकल्प (कामना) तडीस नेणारा कल्पवृक्षम्हणजे श्रीगुरुगीता होय. मन व बुध्दीप्रमाणे चित्ताचेही सुखसमाधान, शांति श्रीगुरुगीतापठणाने होते म्हणून श्रीगुरुगीता चिंतामणी पण होय. श्रीगुरुगीता सर्वांचेच मंगल करते. अमंगलाला शुध्द करुन त्याचे कल्याण साधते. सर्व प्रश्न मिटवते. सर्व गरज भागवते.

मोक्षहेतुर्जपन्नित्यं, मोक्षश्रियमवाप्नुयात् ।।
भोगकामो जपेद्यो वै, तस्य कामफलप्रदम् ।।151।।

मोक्षप्राप्तीचे ध्येय ठेवणा-या मुमुक्षूने श्रीगुरुगीता नित्य जपली तर त्याला मुक्ती नक्की लाभेल. त्याचबरोबर केवळ भोगप्राप्तीचीच इच्छा धरुन श्रीगुरुगीता वाचणा-यालाही सर्व इंद्रियभोगसुख लाभेल.

जपेच्छाक्तश्च सौरश्च, गाणपत्यश्च वैष्णवः।
शैवश्च सिध्दिदं देवि, सत्यं सत्यं न संशयः ।।152।।

हे देवी, शक्तीचे उपासक, सूर्योपासक, गणपति, विष्णु, शिव आदि सर्व भिन्न भिन्न देवदेवतांचे उपासक असतील तरी त्यांनाही श्रीगुरुगीता सिध्दिप्रद होते; ह्यात मुळीच संशय नाही.

अथ काम्यजपे स्थानं कथयामि वरानने ।
सागरे वा सरित्तीरेऽथवा हरिहरालये ।।153।।
शक्तिदेवालये गोष्ठे सर्वदेवालये शुभे ।
वटे च धात्रीमूले वा, मठे वृदांवने तथा ।।154।।
पवित्रे निर्मले स्थाने, नित्यानुष्ठानतोऽपि वा
निर्वेदनेन मौनेन, जपमेतं समाचरेत् ।।155।।

हे सुमुखी, आता कामना धरुन कोठे जप करावा, त्या स्थानाचे वर्णन करतो. समुद्रकिनारी किंवा नदीकाठी, शिवालयात वा विष्णुच्या मंदिरात, देवीच्या देवळात, गाईच्या गोठ्यात किंवा कोणत्याही देवालयात, शुभ अशा वडाच्या किंवा आवळीच्या झाडाखाली, मठात, तुळशीवृंदावनाजवळ तसेच पवित्र निर्मळ स्थळी
ह्या श्रीगुरुगीताजपाचे नित्य अनुष्ठान शांत मनाने, मौन धारण करुन श्रीगुरुगीतेचा जप करावा.

स्मशाने भयभूमौ तु, वटमूलान्तिके तथा ।
सिध्यन्ति धौत्तरे मूले, चतुवृक्षस्य सन्निधौ ।।156।।
स्मशान,भय वाटणा-या जागी, आम्रवृक्षाच्या सान्निध्यात किंवा धोत्र्याच्या मुळाशी बसून श्रीगुरुगीता जपावी.
गुरुपुत्रो वरं मूर्खस्तस्य सिध्यन्ति नान्यथा ।
शुभकर्माणि सर्वाणि, दीक्षाव्रततपांसि च ।।157।।
सर्व शुभ कर्मे, दीक्षा, व्रत, जप ही सफल कोणाला होतात तर केवळ गुरुपुत्रालाच होय. मग लौकिक दृष्ट्या तो मूर्ख असला तरीही.
संसारमलनाशार्थं, भवपाशनिवृत्तये ।
गुरुगीतांभसि स्नानं, तत्त्वज्ञः कुरुते सदा ।।158।।
संसारमलनाशार्थ, भवबन्धमुक्त होण्यासाठी गुरुतत्त्वज्ञानी श्रीगुरुगीतारुपी जलात सदैव स्नान करतो.
स एव च गुरुः साक्षात्, सदा सद्ब्रह्मवित्तमः ।
तस्य स्थानानि सर्वाणि, पवित्राणि न संशयः ।।159।।
सद् ब्रह्म जाणणा-यांमध्ये जो श्रेष्ठ आहे तोच साक्षात गुरु होय. गुरु ज्या ठिकाणी निवास करतो ती सर्व स्थाने पवित्र होत ह्यात संशय नाही.
सर्वशुध्दः पवित्रोऽसौ, स्वभावाद्यत्र तिष्ठति ।
तत्र देवगणाः सर्वे, क्षेत्रे पीठे वसन्ति हि ।।160।।
सर्वशुध्द व पवित्र असा गुरु सहजरित्या जेथे वास्तव्य करतो त्या क्षेत्री, त्या पीठात सर्व देवतांचा समुदाय निवास करतो.
आसनस्थः शयानो वा, गच्छंस्तिष्ठन् वदन्नपि ।
अश्वारुढो गजारुढः, सुप्तो वा जागृतोऽपि वा ।।161।।
शुचिष्मांश्च सदा ज्ञानी, गुरुगीताजपेन तु ।
तस्य दर्शनमात्रेण, पुनर्जन्म न विद्यते ।।162।।
ज्ञानी गुरुभक्त आसनावर बसो,शयन करीत असो,चालत असो की उभा असो, बोलत असो, घोड्यावर वा हत्तीवर स्वार होऊन असो, गाढ झोपेत असो वा जागृतीत असो; जो गुरुगीताजपाने पवित्र बनून गेलेला आहे तो कोणत्याही अवस्थेत असो, कोणताही व्यवहार करो, त्याच्या केवळ दर्शनानेही पुनर्जन्म प्राप्त होत नाही.
समुद्रे च यथा तोयं क्षीरे क्षीरं घृते घृतम् ।
भिन्ने कुंभे यथाकाश -स्तथात्मा परमात्मनि ।।163।।
जसे समुद्रात दुसरे पाणी, दुधात दुध, तुपात तुप आणि आकाशात घटाकाश मिळून जाते,तसा परमात्म्यात आत्मा मिळून जातो.
तथैव ज्ञानी जीवात्मा, परमात्मनि लीयते ।

ऐक्येन रमते ज्ञानी, यत्र तत्र दिवानिशम् ।।164।।
ह्या प्रकारे ज्ञानी जीवात्मा परमात्म्यामध्ये लीन होतो.
हे एकत्व प्राप्त करुन घेणारा ज्ञानी रात्र असो की दिवस असो,
कधीही कोठेही एकटाच आनंदात मग्न असतो.
एवंविधो महामुक्तः, सर्वदा वर्तते बुधः ।
तस्य सर्वप्रयत्नेन, भावभक्तिं करोति यः।।165।।
सर्वसंदेहरहितो, मुक्तो भवति पार्वति ।
भुक्तिमुक्तिद्वयं तस्य, जिव्हाग्रे च सरस्वती ।।166।।
गुरु सदाच मुक्त असतो. अशा गुरुची जो सर्वप्रयत्नपूर्वक भावपूर्ण होऊन भक्ति करतो तो देखील निःसंशय मुक्त होतो. गुरुभक्ताला भुक्ति व मुक्ति दोन्ही प्राप्त होतात. गुरुभक्ताच्या जीभेच्या टोकावर प्रत्यक्ष सरस्वती वास करते.
अनेन प्राणिनः सर्वे, गुरुगीतीजपेन तु ।
सर्वसिध्दिं प्राप्नुवन्ति, भुक्तिं मुक्तिं न संशयः ।।167।।
श्रीगुरुगीता जपाने सर्व प्राणी सर्व सिध्दींची, भोग व मोक्ष दोन्हींची प्राप्ति करतात ह्यात मुळीच शंका नको.
सत्यं सत्यं पुनः सत्यं, धर्मं सांख्यं मयोदितम् ।
गुरुगीतासमं नास्ति, सत्यं सत्यं वरानने ।।168।।
हे सुमुखी, मी वर सांगितलेले धर्मयुक्तज्ञान सत्य आहे, पूर्ण सत्य आहे. श्रीगुरुगीते समान खरोखर अन्य काहीही नाही.
एको देव एकधर्म, एकनिष्ठा परंतपः।
गुरोः परतरं नान्यन्नास्ति तत्त्वं गुरोः परम् ।।169।।
गुरुच एक देव होय. गुरुच एक धर्म होय. गुरुच एक निष्ठा, एकच श्रेष्ठ तपही होय. गुरुहून श्रेष्ठ काही नाही. गुरुपुढे महान कोठलेही तत्त्व नाही.
माता धन्या पिता धन्यो, धन्यो वंशः कुलं तथा ।
धन्या च वसुधा देवि, गुरुभक्तिः सुदुर्लभा ।।170।।
हे देवी, गुरुभक्ताचे माता-पिता, कुळ, वंश धन्य होय.
तसेच पृथ्वी देखील गुरुभक्तांमुळे धन्यता पावते.
शरीरमिंद्रियं प्राणश्चार्थः स्वजनबांधवाः ।
माता पिता कुलं देवि, गुरुरेव व संशयः ।।171।।
हे देवी, शरीर, इंद्रिये, प्राण, स्वजनबांधव, माता, पिता, कुळ इ. सर्व गुरुमध्ये सामावून आहेत, ह्यात संशय नाही.
आकल्प जन्मता कोट्या, जपव्रततपः क्रियाः।
तत्सर्वं सफलं देवि, गुरुसंतोषमात्रतः ।।172।।

हे देवी, कल्पांतापर्यंत म्हणजे कोटी कोटी जन्मांचे जप, व्रत, तप इ. सर्व क्रिया एक मात्र गुरुला संतोषित, प्रसन्न केल्यानेच सफल होऊ शकतात. दुसऱ्या कशाने नाही.

विद्यातपोबलेनैव, मंदभाग्याश्च ये नराः ।
गुरुसेवां न कुर्वन्ति, सत्यं सत्यं वरानने ।।173।।

विद्या, तप, बल ह्यांच्या गर्वाने गर्विष्ठ झालेले जे गुरुसेवा करीत नाहीत ते हे सुंदरी, खरोखरच मोठे मंदभाग्याचे होत.

ब्रह्माविष्णुमहेशाश्च, देवर्षिपितृकिन्नराः ।
सिध्दचारणयक्षाश्च, अन्येऽपि मुनयो जनाः ।।174।।

ब्रह्मा, विष्णु, महेश, देवर्षि, पितर, किन्नर, सिध्द, चारण, यक्ष, तसेच दुसरे मुनिजन ह्यांना देखील केवळ गुरुभक्तीने आपापले पद प्राप्त झाले आहे.

गुरुभावः परं तीर्थमन्यतीर्थं निरर्थकम् ।
सर्वतीर्थाश्रयं देवि, पादांगुष्ठं च वर्तते ।।175।।

गुरुभाव हेच श्रेष्ठ तीर्थ होय. अन्य तीर्थे निरर्थकच होय. हे देवी, सर्व तीर्थांचा आधार गुरुचरणाचा अंगठा होय.

जपेन जयमाप्नोति, चानंतफसमाप्नुयात् ।
हीनकर्म त्यजन्सर्वं, स्थानानि चाधमानि च ।।176।।

श्रीगुरुगीतेचा जप केल्याने माणूस विजयी होतो आणि अनंत फलप्राप्ति करुन घेतो. हीन, त्याज्य कर्मे त्यागून; अधम, अपवित्र स्थाने वर्ज्य करुन - टाळून श्रीगुरुगीता जप करावा.

उग्रध्यानं कुक्कुटस्थं, हीनकर्मफलप्रदम् ।
गुरुगीतां प्रयाणे वा, संग्रामे रिपुसंकटे ।।177।।
जपते जयमाप्नोति, मरणे मुक्तिदायकम् ।
सर्वकर्म च सर्वत्र, गुरुपुत्रस्य सिध्दति ।।178।।

कोंबडा ज्याचे वाहन आहे अशा देवदेवींचे उग्र ध्यान, प्रखर चिंतन हे हीन कर्मफळ देणारे आहे. हीनासन वर्ज्य करावे. प्रयाणाच्या वेळी, प्रस्थान ठेवण्याच्या वेळी, प्रवासास निघतेवेळी, शत्रूचे संकट उपस्थित झाल्यास, परचक्राचे भय निर्माण झाल्यास, श्रीगुरुगीतेचा जप करण्याने जय प्राप्त होतो. मरणोत्तर मुक्ति मिळते.

गुरुपुत्राची सर्व कर्मे सर्वत्र सिध्द होतात.

इदं रहस्य नो वाच्यं, तवाग्रे कथितं मया ।
सुगोप्यं च प्रयत्नेन, मम त्वं च प्रियात्विति ।।179।।

जे हे रहस्य तुझ्यासमोर मी आतापर्यंत सांगितले आहे, ते कोणासमोरही प्रगट करु नये. प्रयत्नपूर्वक हे रहस्य गुप्त ठेव. तू मला अत्यंत प्रिय

आहेस म्हणून ही गुह्य गोष्ट मी तुला सांगितली.

स्वाविमुख्यगणेशादिविष्णवादीनां च पार्वति ।
मनसापि न वक्तव्यं, सत्यं सत्यं वदाम्यहम् ।।180।।

हे पार्वती, कार्तिकस्वामी, गणेशादि मुख्य गण तथा विष्णु आदि देवांनाही हे रहस्य सांगण्याचे तू मनात देखील आणू नकोस. ही गोष्ट मी तुला द्विरुक्तीने सांगत आहे.

अतीवपक्वचित्ताय, श्रध्दाभक्तियुताय च ।
प्रवक्तव्यमिदं देवि, ममात्माऽसि सदा प्रिये ।।181।।

हे देवी, ज्याचे चित्त पूर्ण परिपक्व झालेले आहे, श्रध्दा आणि भक्ति ह्यांनी युक्त आहे त्यालाच हा उपदेश करावा. हे प्रिये, तू सदैव माझेच आत्मरुप असल्याने हे आत्मकथन तुला केले.

अभक्ते वंचके धूर्ते, पाखंडे नास्तिके नरे ।
मनसापि न वक्तव्या, गुरुगीता कदाचन ।।182।।

जो अभक्त, वंचक, कपटी, लबाड, धूर्त, पाखंडी, नास्तिक आहे अशाला ही गुरुगीता सांगण्याचे कधी मनातही आणू नये.

इति श्रीस्कंदपुराणे उत्तरखंडे ईश्वरपार्वतीसंवादे गुरुगीता समाप्त ।
।।श्रीसद्‌गुरुनाथमहाराज की जय ।।

आरती त्रिनयना। शंभू कैलासाचा राणा ।

आरती त्रिनयना। शंभू कैलासाचा राणा ।।धृ।।
पंचमुखी परमेश्वर । कैलासी राहे निरंतर ।1।
उज्जैनी सिध्देश्वर। आरती ओवाळी चरणावर।2।
भूकैलास शिरगुर। तेथे राहे श्रीकल्मेश्वर।3।
निरंजन सांगे जोडोनी कर। आरती करी वारोंवार।4।

आरती सद्‌गुरुनाथा । स्वामी निरंजन समर्था ।

आरती सद्‌गुरुनाथा । स्वामी निरंजन समर्था ।।धृ।।
सदाचार सार साचा । मंत्र दिधला जीवनाचा ।
सर्व धर्माचा समन्वय । मार्ग दाविला अद्वय ।।1।।
विवेक वैराग्याचा दीप । लावुनी चरणासमीप ।
उज्जयनी शाखा, विहंगम । शांभवी दीक्षा सुगम ।।2।।
दूर केले हो आवरण । त्रिवेणी संगमी स्नान ।
स्वयंप्रकाशे भगवान । निखळ आनंदी रममाण ।।3।।
सद्‌गुरुकृपा होता । अवघी हरपली चिंता ।
विनयानंद विनवी आता । चरणी ठेवूनिया माथा ।।4।

श्री सद्गुरु निरंजन महाराज आश्रम मौजे वडगांव जिल्हा कोल्हापूर

Website:www.vchindia.in

Vinayanand Charitable Home India 416203

'Kaivalya', 924/30, Vishalnagar, **HUPARI.** Dist. Kolhapur (MS) India- 416203

FWP: 98905-20365 Mob. 94-2323-1625 Email:-vchindia@gmail.com N 16.6139, E 74.4036

Published by : Shri Krishna Dasharath Dhanavade (Vinayanand) At. Po. Hupari Dist. Kolhapur - 416203
Typing by : Sou.Sima Jyotiram Jadhav, At & Post : Jambhali Tal. Shirol Dist. Kolhapur Mob.07798631265
Copies : 500, Price: RS.25/- Printed by : Ajantha Mudranalaya Ph. : 0230-2434946, 09423041146